

Nadácia otvorenej spoločnosti

Návrh opatrení na zefektívnenie verejnej správy
v oblasti participácie

Index participácie detí a mladých ľudí v samosprávach a školách

Nadácia otvorenej spoločnosti už takmer dva roky spolu s Radou mládeže Slovenska a Inštitútom pre aktívne občianstvo intenzívne skúma, analyzuje, aplikuje a následne vyhodnocuje opatrenia a aktivity, ktoré majú prispieť k hlbšiemu pochopeniu a aktívnej podpore participácie detí a mladých ľudí v ich každodennom živote. Tieto aktivity sa primárne týkajú dvoch oblastí, a to samospráv a škôl, teda prostredí, ktoré majú po rodine najväčší vplyv na reálny život detí a mladých ľudí. Aktivity sa realizujú v rámci projektu *Tvorba mechanizmov participácie detí a mládeže na rozhodovacích procesoch školy a tvorbe verejných politík mládeže*, ktorý finančne podporila Európska únia prostredníctvom Operačného programu Efektívna verejná správa.

Predkladaný index je praktickým zoznamom, ktorý umožňuje skúmať mieru participácie detí a mladých ľudí v prostrediach samospráv a škôl a pýtať sa, či je dostatočná, zmysluplná a efektívna. Index môžu pri hodnotení participácie využiť zástupcovia miestnych a regionálnych samospráv, učitelia a riaditelia škôl na rôznych vzdelávacích stupňoch, pracovníci s mládežou a pracovníci v oblasti neformálneho vzdelávania, ako aj odborníci v oblastiach verejnej správy a školstva, sociálnych vecí a ďalších príbuzných oblastí.

Pri tvorbe indexu sme vychádzali z dlhodobej činnosti a nazbieraných skúseností Nadácie pre deti Slovenska a z Indexu školskej participácie, ktorý vytvoril Inštitút pre aktívne občianstvo. Zároveň sme stavali na doposiaľ vydaných publikáciách Nadácie otvorenej spoločnosti k téme participácie:

- [Pozičný dokument Participácia detí a mladých ľudí na Slovensku](#)
- [Hlas detí v slovenskej spoločnosti a verejné politiky](#)
- [Proces zapájania mladých ľudí do rozhodovania](#)
- [Participácia a rovesnícke vzdelávanie ako nástroj výchovy k občianstvu](#)
- [Ľudské práva vo výchove a vzdelávaní: aktuálny stav, výzvy a inšpirácie](#)

Napriek množstvu inšpiratívnych zdrojov k téme participácie na Slovensku doposiaľ chýbala praktická príručka, ktorá by pomohla vyhodnotiť jej mieru v rôznych prostrediach, v ktorých deti a mladí ľudia žijú, aby ich mohli aktívne spoluvytvárať a zmysluplne sa podieľať na ich fungovaní.

Participácia

Existuje mnoho definícií participácie. V tomto indexe participácia znamená spoluúčasť alebo spolupodieľanie sa na občianskom a politickom živote, na tvorbe, realizácii a vyhodnocovaní politík a z nich vyplývajúcich opatrení a aktivít. Špecificky v prípade detí a mladých ľudí participácia znamená spolupodieľanie sa na spravovaní tých oblastí, ktoré ovplyvňujú ich životy, a to buď priamym spolurozhodovaním o podobe politík, opatrení a aktivít alebo delegovaním rozhodovacej právomoci pri ich tvorbe, realizácii a vyhodnocovaní na svojich volených zástupcov.

Participáciu vnímame ako esenciu demokracie. Ak v nej deti a mladí ľudia nevyrastajú, nemôžeme očakávať, že ju budú vedieť v živote aplikovať ako dospelí. Deti a mladí ľudia tvoria až štvrtinu slovenskej populácie a medzi ich základné práva patrí aj právo byť vypočutý. Ako deťom načúvať pri realizovaní politík, ktoré sú cieľené práve na ne, a ako ich názory pretaviť do zmysluplných opatrení, aby sa cítili byť súčasťou rozhodovania, je základným východiskom

indexu. Zároveň sa v ňom snažíme pomenovať rôzne príležitosti a situácie, pri ktorých je žiaduce zabezpečiť participáciu detí a mladých ľudí. Sme presvedčení, že aj vďaka takémuto zapojeniu bude možné prijímať kvalitnejšie rozhodnutia a realizovať zmysluplné aktivity, ktoré budú na prospech pre všetkých občanov.

Podpora participácie v samosprávach a školách

Index participácie má dve samostatné časti venované prostrediam, ktoré sú deťom a mladým ľuďom hneď po ich rodine najbližšie. Každé dieťa a mladý človek totiž žije v konkrétnej obci alebo meste a v konkrétnom regióne a zároveň sa vzdeláva v konkrétnej škole. Aj z tohto dôvodu sú zhrnuté indikátory participácie nastavené na prostredia miestnych a regionálnych samospráv a na prostredia škôl.

Participácia detí a mladých ľudí v školách a samosprávach sa môže týkať najrôznejších oblastí. V školách napríklad obsahu, metód a organizácie vyučovania, spôsobov hodnotenia, školských pravidiel, ponuky záujmových činností a projektov, činnosti žiackej školskej rady či školského klubu, stravovania a podobne. V samosprávach môže byť participácia a spolurozhodovanie detí a mladých ľudí prínosné nielen v aktivitách, ktoré sú pre ne priamo určené, ale aj v ďalších oblastiach verejného záujmu, od činnosti organizácií pre vzdelávacie, kultúrne, športové či iné voľnočasové aktivity (knížnice, centrá voľného času, galérie, múzeá, ihriská a športoviská) cez inštitúcie poskytujúce služby a starostlivosť pre rôzne skupiny občanov (seniorov, ľudí s postihnutím, ľudí bez domova), starostlivosť o zvieratá a životné prostredie (útulky, chovy, parky a záhrady), kultiváciu rôznych verejných priestranstiev a obytných zón až po plánované stavby a rekonštrukcie či nakladanie s odpadmi.

V prípade samospráv môže byť index užitočnou pomôckou pre jej volených predstaviteľov (starostov a primátorov, členov zastupiteľstva), pre nominovaných predstaviteľov samospráv v rôznych obecných, mestských a regionálnych organizáciách, komisiách a pracovných skupinách, ako aj pre zamestnancov samosprávnych úradov. V prípade škôl môžu index pri svojej práci využívať všetci riadiaci, pedagogickí a odborní zamestnanci, vrátane vedúcich predmetových komisií, triednych učiteľov, vychovávateľov, školských psychológov, špeciálnych a sociálnych pedagógov a koordinátorov žiackych školských rád i rôznych prierezových tém a záujmových činností.

Ako index participácie používať

Už samotné používanie indexu participácie by malo byť participatívne. To znamená, že pri vyhodnocovaní miery naplnenia jednotlivých indikátorov nestačí posúdiť ich relevanciu a aplikáciu v praxi v rámci uzavretej skupiny jednotlivcov. Veľmi dôležité je už aj do samotného skúmania miery participácie zapojiť čo najširší okruh tých, ktorých sa týka. To umožňuje index využívať variabilne - ako podklad na pracovné stretnutia alebo diskusné skupiny zamerané na konkrétnu oblasť alebo tému, ako pomôcku pri zostavovaní dotazníkov a ankiet, ako námet na spracovanie úvah, esejí a rozhovorov či ako inšpiráciu pri realizácii rôznych projektov.

K zhodnoteniu miery participácie detí a mladých ľudí môžete zorganizovať samostatné stretnutie, prípadne ho môžete zahrnúť do programu iného pravidelného stretnutia alebo pracovnej porady. Odporúčame nevenovať sa celému indexu a všetkým indikátorom naraz. Vhodnejšie je vybrať si jednu alebo dve oblasti a venovať sa im viac do hĺbky. Na to je užitočné zoznam posudzovaných indikátorov poskytnúť účastníkom vopred, aby sa nad mierou ich naplnenia mohli zamyslieť, napísať si poznámky a otázky, prípadne aj návrhy na zlepšenie. Na

zabezpečenie väčšej efektivity stretnutí je vhodné dopredu si určiť počet účastníkov a tomu prispôbiť aj ich formát a trvanie. Zároveň je vhodné zvoliť si moderátora a zapisovateľa a zápis po stretnutí poslať všetkým zainteresovaným.

Ak si na vyhodnotenie participácie v konkrétnej oblasti vytvoríte užšiu pracovnú skupinu, je do nej potrebné zahrnúť všetkých relevantných aktérov, vrátane zástupcov detí a mladých ľudí. Pred jej stretnutím je žiaduce organizovať stretnutia, napríklad v jednotlivých triedach, školských predmetových komisiách či v komisiách samosprávnych zastupiteľstiev, aby sa tie isté otázky prebrali so širším okruhom ľudí. Vybraní zástupcovia tak budú môcť zachytené názory, skúsenosti a návrhy tlmočiť na stretnutí užšej pracovnej skupiny.

Ako posudzovať indikátory participácie

Index nie je kontrolným zoznamom, v ktorom sa jednotlivé indikátory iba formálne označia systémom „splňame – nespĺňame“. Index zhrňa, na čo je vo vzťahu k životu detí a mladých vhodné pamätať, nad čím všetkým je potrebné sa zamýšľať, čo možno na rozvoj a zvyšovanie kvality života detí a mladých ľudí realizovať, na čom treba prioritne pracovať a ako sa pri tom možno zlepšovať. Práca s indexom teda nie je jednorazovou záležitosťou, ale kontinuálnym procesom podpory participácie.

Indikátory uvedené v indexe nechápeme ako konečný zoznam. V každej samospráve a škole, ako aj v ďalších prostrediach, v ktorých deti a mladí ľudia žijú a pôsobia, môžu byť relevantné aj iné indikátory a vhodné rôzne spôsoby ich vyhodnocovania. Index preto treba chápať ako východiskový zoznam, ktorý možno dopĺňať a upravovať. Hoci sa konkrétne školy a samosprávy v mnohých veciach podobajú, v niečom sú jedinečné, špecifické. Preto indikátory nemožno chápať ako všeobecný a nemenný vzor pre všetky z nich. Je úplne legitímne povedať, že niektorá oblasť nie je pre danú školskú komunitu či samosprávu relevantná alebo prioritná.

Indikátory, ktoré vzhľadom na školský alebo miestny kontext uznáte za relevantné a budete ich chcieť zhodnotiť, môžete posudzovať na škále. Pomôckou vám pri tom môžu byť nasledujúce výroky:

- *V tejto oblasti sme výborní – všetko funguje tak, ako má.*
- *V tejto oblasti sme veľmi dobrí, máme veľa pozitívnych skúseností, no ešte stále sa nájde niečo, čo možno zlepšiť.*
- *V tejto oblasti máme dobré príklady, no niektoré veci sa nám ešte nedaria tak, ako by sme si predstavovali.*
- *V tejto oblasti máme väčšie nedostatky a musíme sa v nej výrazne zlepšiť, no zároveň môžeme stavať na tom, čo už funguje.*
- *V tejto oblasti sa nám vôbec nedarí alebo sme sa v nej ešte o nič nepokúsili.*

Mieru naplnenia konkrétneho indikátora môžete odstupňovať, napríklad očíslovaním uvedených výrokov od 1 do 5, čo vám umožní výsledok aj kvantifikovať. Ak sa do hodnotenia zapoja širšie skupiny detí a mladých ľudí, prisúdené hodnoty môžete za každý indikátor spriemerovať a navzájom ich porovnať. Číselné vyjadrenie miery naplnenia indikátora by však nemalo byť iba konštatovaním, ale naopak pozvaním do ďalšej diskusie a spolupráce pri jeho vylepšovaní. Ak sú v danej oblasti dosahované výborné výsledky, môžete sa sústrediť na také, na ktorých je ešte potrebné popracovať.

Opätovné prehodnotenie tých istých indikátorov a miery ich naplnenia vám ukáže, či sa zlepšujete, posúvate dopredu, alebo naopak stagnujete či sa situácia detí a mladých ľudí v niektorej oblasti dokonca zhoršila. Takéto posúdenie je vhodné realizovať pravidelne, napríklad raz ročne, a zároveň ho prepojiť s inými cieľmi, plánmi a aktivitami, ktoré si škola alebo samospráva na daný rok naplánovala.

Pre užitočné posúdenie jednotlivých indikátorov nestačí zhrnúť iba subjektívny pocity a dojmy, ale mieru ich naplňania dokladovať aj dôkazmi, ktoré pomôžu odôvodniť každé tvrdenie a hodnotenie. Za dôkaz možno považovať napríklad zachytenú spätnú väzbu účastníkov podujatia, fotodokumentáciu z realizácie aktivity, prezenčnú listinu, štatistiku návštevnosti konkrétneho objektu alebo webstránky. Dôkazom môže byť aj spracovaná správa či analýza, publikácia alebo časopis, vyčíslené náklady a investície. A za cenné dôkazy sa rátajú aj zistenia z dotazníkov spokojnosti s rôznymi službami pre občanov, spracované podnety na ich zlepšenie či na zavedenie nových služieb.

Želáme vám, aby sa aj vďaka tomuto indexu darilo vašu školu a samosprávu rozvíjať s plnohodnotným zapojením detí a mladých ľudí do všetkých oblastí a fáz, v ktorých môžu zmysluplne prispieť.

Indikátory participácie detí a mladých ľudí v samospráve

● Základné princípy a hodnoty participácie

V samospráve sa pri participácii detí a mladých ľudí uplatňuje princíp nediskriminácie, čo znamená, že sú zohľadňované názory a potreby všetkých detí a mladých ľudí.

V samospráve sú deti a mladí ľudia, ich potreby a názory, stredobodom všetkých opatrení a rozhodnutí, ktoré sa ich dotýkajú.

Deti a mladí ľudia, ich potreby a názory sú stredobodom všetkých opatrení a rozhodnutí, ktoré sa ich dotýkajú.

Samospráva pristupuje k deťom a mladým ľuďom s rešpektom, rešpektujúco s nimi komunikuje a ich názory, požiadavky, podnety a nápady berie vážne.

Samospráva na komunikáciu s deťmi a mladými ľuďmi používa jazyk, ktorý je pre nich zrozumiteľný.

Samospráva, kde žijú deti a mladí ľudia s inými materinskými jazykmi ako slovenčina, s nimi komunikuje aj v týchto jazykoch.

Samospráva, kde žijú deti a mladí ľudia so špecifickými potrebami komunikácie, s nimi komunikuje primeranými spôsobmi.

Deti a mladí ľudia majú možnosť vyjadriť sa a ich názor je zohľadňovaný vo veciach, pri ktorých je to relevantné a v realite možné naplniť. Samospráva sa nehrá na participáciu vo veciach, ktoré deti a mladí ľudia ovplyvniť nemôžu.

Samospráva v podpore participácie detí a mladých ľudí používa metódy a postupy, ktoré sú deťom primerané (angažujúce, aktívne, tvorivé).

Participácia detí a mladých ľudí je dobrovoľná. Nikto do nej nie je nútený a ak sa v jej priebehu rozhodne ďalej nepokračovať, jeho rozhodnutie je rešpektované.

V rámci aktivít participácie detí a mladých ľudí je zabezpečený informovaný súhlas samotných detí a mladých ľudí, ako aj rodičov či opatrovníkov nepĺnoletých.

Samospráva jasne, zrozumiteľne a konštruktívne komunikuje s deťmi a mladými ľuďmi, do akej miery môžu ovplyvniť rozhodnutia, resp. aktivity, projekty, služby.

Participatívne aktivity v samospráve sú otvorené pre všetky deti a mladých ľudí bez ohľadu na to, z akého prostredia pochádzajú.

Participatívne aktivity v samospráve sa konajú na miestach, kde sa deti a mladí ľudia cítia dobre a bezpečne (napr. tam, kde sa obvykle stretávajú).

Participatívne aktivity sú plánované v takom čase, aby rešpektovali čas a povinnosti (školské, v domácnosti, záujmové aktivity i voľný čas) detí a mladých ľudí.

Je vytvorené bezpečné prostredie pre participáciu, kde deti a mladí ľudia môžu byť samými sebou a zdieľať aj negatívne skúsenosti a kritiku.

V citlivých prípadoch/témach alebo keď si to deti a mladí ľudia neželajú, je rešpektované ich súkromie a zachovanie anonymity, ale s ich názorom či skúsenosťou sa ďalej pracuje.

● **Infraštruktúra pre participáciu a jej podpora**

V samospráve jestvujú zastupiteľské štruktúry detí a mladých ľudí, ktoré umožňujú ich participáciu (žiacke školské rady, študentské parlamenty, parlamenty detí a mladých ľudí mesta/dediny/mestskej časti, stále a ad hoc konzultačné skupiny detí a mladých ľudí, komisia detí a mladých ľudí miestneho zastupiteľstva).

Deti a mladí ľudia sú súčasťou komisií a poradných orgánov samosprávy a inštitúcií, organizácií poskytujúcich miestne služby, resp. tieto sú s nimi v živom kontakte a konzultujú s nimi rozhodnutia, ktoré sa ich dotýkajú.

Zastupiteľské štruktúry pre participáciu detí a mladých ľudí sú reálne funkčné a majú vplyv na prijímané rozhodnutia.

Zastupiteľské štruktúry pre participáciu detí a mladých ľudí majú zabezpečené primerané vedenie a ak je to potrebné, aj podporu zo strany dospelých.

V samospráve je ustanovený pracovník (koordinátor) alebo oddelenie zodpovedné za participáciu detí a mladých ľudí a jej koordináciu.

Samospráva má vyčlenený samostatný rozpočet na podporu participácie detí a mladých ľudí (štruktúr, aktivít, aj realizáciu rozhodnutí).

Tento rozpočet je svojím objemom adekvátny.

Samospráva má vypracovanú metodiku/smernicu pre zabezpečenie reálnej participácie detí a mladých ľudí.

Samospráva vytvára fyzické prostredie pre deti a mladých ľudí, ktoré podporuje ich participáciu na miestnej úrovni a finančne podporuje ich aktivity.

Samospráva finančne podporuje záujmové, voľnočasové, rovesnícke, dobrovoľnícke a komunitné aktivity detí a mladých ľudí na miestnej úrovni, ktoré sú odrazom naplňania ich práv, potrieb, záujmov, snahy o sebavyjadrenie a pozitívneho prínosu pre miestnu komunitu. Daná finančná podpora je adekvátna.

● **Participatívna tvorba, prijímanie a kontrola rozhodnutí**

Participácia detí a mladých ľudí je jasne zadefinovaná v smerniciach samosprávy alebo iných interných dokumentoch.

Strategické dokumenty, všeobecnozväzné nariadenia a ďalšie dokumenty samosprávy zohľadňujú potreby detí a mladých ľudí, boli s nimi konzultované/spoluvytvorené, pokiaľ sa obsah dotýka ich života.

Strategické dokumenty samosprávy sa okrem rôznorodých oblastí života detí a mladých ľudí samostatne venujú aj oblasti „participácia“ – jej uplatňovaniu, podpore a rozvoju v samospráve.

Samospráva pozýva deti a mladých ľudí (napr. zo škôl), aby sa zúčastnili zasadnutí mestského/miestneho zastupiteľstva a/alebo komisií a mali možnosť pozorovať dianie priamo.

Samospráva spolupracuje s organizáciami a inštitúciami, ktoré zastupujú záujmy detí a mladých ľudí a ich činnosť je podporovaná.

Samospráva pravidelne monitoruje a vyhodnocuje naplňanie potrieb a záujmov detí a mladých ľudí, ako aj verejných politík v ich prospech, pričom do tohto procesu sú aktívne zapájané aj samotné deti a mladí ľudia.

Samospráva pravidelne a systematicky konzultuje s deťmi a mladými ľuďmi záležitosti, ktoré sa dotýkajú ich života.

Deti a mladí ľudia sú partnermi samosprávy pri realizácii auditu miestnych služieb v oblastiach, ktoré sa dotýkajú života detí a mladých ľudí, majú naň bezprostredný vplyv, poskytujú služby, ktoré využívajú oni a ich rodiny.

Deti a mladí ľudia dostávajú od samosprávy spätnú väzbu na to, ako boli ich názory, požiadavky, podnety a nápady zohľadnené v rozhodovaní a v praxi a ak tomu tak nebolo, resp.

to nebolo možné, sú im vysvetlené dôvody a súvislosti.

Predstavitelia samosprávy trávajú čas priamo s deťmi a mladými ľuďmi (napríklad navštevujú školy, centrá voľného času, aktivity mimovládnych organizácií atď.) a rozprávajú sa s nimi o ich potrebách, nápadoch, podnetoch.

Jestvujú pravidelné správy o tom, či sú práva detí a mladých ľudí dodržiavané a ich potreby napĺňané (správy zahŕňajú štatistiky, programy a ich dopad na komunitu).

Samosprávy majú vyvinuté mechanizmy a určených zamestnancov, ktorí pomáhajú pri získavaní podnetov od detí a mladých ľudí v oblastiach, ktoré sa ich priamo dotýkajú.

Samosprávy využívajú procesy, ktoré zabezpečia deťom, mladým ľuďom a dôležitým dospelým náležité vypočutie v rôznych záležitostiach, hlavne tých, ktoré sa ich priamo týkajú.

Používajú sa neformálne metódy na zisťovanie názorov a postojov v samospráve ako napríklad participatívny akčný výskum alebo mapovanie potrieb.

Samosprávy uplatňujú inovatívne prístupy, ktoré zabezpečujú, že aj deti a mladí ľudia zo znevýhodnených skupín obyvateľov sa môžu aktívne podieľať na rozhodovaní a živote v samospráve.

Samospráva podporuje a uplatňuje medzigeneračný dialóg, ktorého rovnocennou súčasťou sú deti a mladí ľudia.

Samospráva pri prijímaní rozhodnutí, ktoré sa dotýkajú života detí a mladých ľudí, spolupracuje naprieč jednotlivými úrovňami (miestna, regionálna, národná i medzinárodná) a naprieč jednotlivými sektormi (štátny a verejný, mimovládny a občiansky, podnikateľský).

Deti a mladí ľudia sú do formovania rozhodnutí a aktivít, ktoré sa ich dotýkajú, zaangažované od začiatku.

Deti a mladí ľudia nie sú len poskytovateľmi vstupných údajov, sú partnermi pri tvorbe rozhodnutí resp. projektov, ich realizácii a vyhodnocovaní.

Deti a mladí ľudia sú spätne oboznamovaní s tým, ako konkrétne boli ich názory, požiadavky, podnety zapracované do konečného rozhodnutia, aktivity, projektu, zlepšenia služby a pod.

● **Potrebné vedomosti a zručnosti pre participáciu**

V samospráve fungujú programy pre deti a mladých ľudí (vzdelávanie, školenia, workshopy), ktoré ich učia participácii a zručnostiam pre participáciu, vytvárajú a dávajú im príležitosti participovať (samostatné programy, v spolupráci so školami, v spolupráci s MVO).

V práci s deťmi a mladými ľuďmi sa využívajú neformálne a zážitkové metódy primerané veku a schopnostiam detí a mladých ľudí.

Dospelí sú cielene a kontinuálne pripravovaní na podporu participáciu detí a mladých ľudí v samospráve, aby získali a rozvíjali si potrebné vedomosti a zručnosti.

V samospráve je zavedený mechanizmus vzdelávania a rozvíjania zručností na podporu participácie detí a mladých ľudí, ktorý sa uplatní pre prijatí každého nového dospelého.

● Podpora iniciatívnosti detí a mladých ľudí

Samospráva vytvára priestor pre deti a mladých ľudí prichádzať s vlastnými nápadi, aktivitami a projektmi, dáva im príležitosť realizovať sa.

Samospráva finančne podporuje iniciatívy, aktivity a projekty detí a mladých ľudí.

Samospráva aktívne informuje deti a mladých ľudí o možnostiach a príležitostiach, ktoré v nej majú, ako aj o možnostiach participácie.

Samospráva realizuje informačné aktivity o možnostiach participácie pre deti a mladých ľudí v samospráve.

Samospráva vytvára možnosti pre dobrovoľníctvo detí a mladých ľudí.

Samospráva poukazuje na pozitívne príklady detí a mladých ľudí, ktorí sa aktívne zapájajú do života v samospráve.

Samospráva pravidelne oceňuje deti a mladých ľudí za úspechy a prínos v jej rozvoji.

Samospráva si pripomína Medzinárodný deň detí (1. jún), Medzinárodný deň mládeže (12. august), Medzinárodný deň študentstva (17. november), Svetový deň detí (20. november).

Indikátory participácie detí a mladých ľudí v škole

● Základné princípy a hodnoty participácie

V škole sa pri participácii žiakov a študentov uplatňuje princíp nediskriminácie, čo znamená, že sú zohľadňované názory a potreby všetkých žiakov a študentov.

Žiaci a študenti, ich potreby a názory sú stredobodom všetkých opatrení a rozhodnutí, ktoré sa ich dotýkajú.

Škola a všetci jej pracovníci pristupujú k žiakom a študentom s rešpektom, rešpektujúco s nimi komunikujú a ich názory, požiadavky, podnety a nápady berú vážne.

Žiaci a študenti majú možnosť vyjadriť sa a ich názor je zohľadňovaný vo veciach, pri ktorých je to relevantné a v realite možné naplniť.

Škola jasne, zrozumiteľne a konštruktívne komunikuje so žiakmi a študentmi, do akej miery

môžu ovplyvniť rozhodnutia.

Škola v podpore participácie žiakov a študentov používa metódy a postupy, ktoré sú im primerané (angažujúce, aktívne, tvorivé).

Participácia žiakov a študentov je dobrovoľná. Nikto do nej nie je nútený a ak sa v jej priebehu rozhodne ďalej nepokračovať, jeho rozhodnutie je rešpektované.

V škole je vytvorené bezpečné prostredie pre participáciu, kde žiaci a študenti môžu byť samými sebou a zdieľať aj negatívne skúsenosti a kritiku.

V citlivých prípadoch/témach alebo keď si to žiaci a študenti neželajú, je rešpektované ich súkromie a zachovanie anonymity, ale s ich názorom či skúsenosťou sa ďalej pracuje.

● **Infraštruktúra pre participáciu a jej podpora**

V škole existujú zastupiteľské štruktúry žiakov a študentov (žiacke školské rady, študentské parlamenty), ktoré dávajú reprezentatívny hlas všetkým žiakom a študentom zo všetkých ročníkov a stupňov vzdelania.

Zastupiteľské štruktúry žiakov a študentov v škole sú z pohľadu rôznorodosti žiakov a študentov, zvlášť jednotlivých ročníkov a stupňov, reprezentatívne.

V škole sú zavedené zastupiteľské štruktúry žiakov a študentov aj na úrovni jednotlivých tried, príp. ročníkov.

Samostatná pozornosť je venovaná podpore žiakovi/študentovi, ktorý je súčasťou rady školy, ako aj zabezpečeniu prepojenia jeho činnosti s inými zastupiteľskými a konzultačnými štruktúrami žiakov a študentov v škole.

Reprezentanti do zastupiteľských štruktúr žiakov a študentov v škole sú vyberaní demokratickým procesom.

V škole sú zavedené mechanizmy a nástroje konzultácií so žiakmi a študentmi tak, aby možnosť participovať mali všetci žiaci a študenti a ich hlas bol vypočutý a zohľadnený v rámci rozhodovania na úrovni zastupiteľských štruktúr žiakov a študentov aj na úrovni vedenia školy.

Zastupiteľské a konzultačné štruktúry pre participáciu žiakov a študentov v škole sú reálne funkčné a majú vplyv na prijímané rozhodnutia.

Zastupiteľské štruktúry pre participáciu žiakov a študentov v škole majú zabezpečené primerané vedenie a ak je to potrebné, aj podporu zo strany dospelých.

V škole je ustanovený pracovník zodpovedný za participáciu žiakov a študentov a jej koordináciu (napr. koordinátor žiackej školskej rady a participácie v škole).

Škola má vyčlenený samostatný rozpočet na podporu participácie žiakov a študentov (štruktúr,

aktivít, aj realizáciu rozhodnutí).

Tento rozpočet je svojím objemom adekvátny.

Škola má vypracovanú metodiku/smernicu pre zabezpečenie reálnej participácie žiakov a študentov, resp. tejto téme je v školskom poriadku venovaný adekvátny priestor a detailné rozpracovanie.

● **Participatívna tvorba, prijímanie a kontrola rozhodnutí**

Participácia žiakov a študentov je jasne definovaná v školskom poriadku, príp. ďalších smerniciach alebo iných interných dokumentoch školy.

Rozhodnutia na rôznych úrovniach riadenia školy, ktoré majú priamy dopad na žiakov a študentov, zohľadňujú ich potreby a požiadavky, boli s nimi konzultované alebo spoluvytvárané.

Žiaci a študenti majú možnosť ovplyvňovať celkový chod školy, nielen aktivity a projekty v čase mimo vyučovania, ktoré sú spoločenského, kultúrneho alebo športového charakteru.

Škola pravidelne monitoruje a vyhodnocuje napĺňanie potrieb, záujmov, predstáv žiakov a študentov o všetkých aspektoch chodu a života školy, pričom do tohto procesu sú aktívne zapájaní aj samotní žiaci a študenti.

Žiaci a študenti dostávajú od školy spätnú väzbu na to, ako boli ich názory, požiadavky, podnety a nápady zohľadnené v rozhodovaní a v praxi a ak tomu tak nebolo, resp. to nebolo možné, sú im vysvetlené dôvody a súvislosti.

● **Potrebné vedomosti a zručnosti pre participáciu**

Téma participácie je obsiahnutá v každom ročníku a v každom stupni vzdelávania či už formou zahrnutia do vyučovania v príslušnom predmete alebo vo forme samostatných vzdelávacích programov (školenia, workshopy a pod.).

Vzdelávanie o participácii nie je formálne - nehovorí o nej len ako o jave, ktorý je súčasťou demokratických rozhodovacích procesov, ale učí aj o mechanizmoch uplatnenia v praxi, zvlášť v kontexte školy, ktorú žiaci a študenti navštevujú.

U žiakov a študentov sú cielene rozvíjané aj zručnosti pre participáciu (napr. komunikačné zručnosti, riešenie problémov, spolupráca atď.).

Samostatná pozornosť pri rozvíjaní vedomostí a zručností pre participáciu je venovaná žiakom a študentom, ktorí sú členmi zastupiteľských štruktúr (žiackej školskej rady, študentského parlamentu, rady školy a i.).

Vo vzdelávaní a v programoch na rozvoj participácie žiakov a študentov sa využívajú neformálne, aktivizujúce a zážitkové metódy primerané ich veku a schopnostiam.

Učителиa a odborní zamestnanci školy sú cielene a kontinuálne pripravovaní na podporu participácie žiakov a študentov školy, aby získali a rozvíjali si potrebné vedomosti a zručnosti.

Nepedagogickí zamestnanci školy sú oboznámení s konceptom participácie žiakov a študentov na chode a správe školy, ich úlohy v podpore vytvárania demokratickej kultúry školy a rešpektujúcej komunikácie voči žiakom a študentom.

V škole je zavedený mechanizmus vzdelávania a rozvíjania zručností na podporu participácie žiakov a študentov, ktorý sa uplatní pri prijatí každého nového zamestnanca.

Škola má svoj vlastný ucelený systém rozvoja vedomostí a zručností pre participáciu a/alebo spolupracuje s inými organizáciami a inštitúciami, ktoré sa tejto oblasti venujú.

● Podpora iniciatívnosti žiakov a študentov, prepojenie so širšou komunitou

Škola vytvára priestor pre žiakov a študentov prichádzať s vlastnými nápadmi, aktivitami a projektmi, dáva im príležitosť sa realizovať.

Škola (priestorovo, materiálne, finančne a inak) podporuje iniciatívy, aktivity a projekty žiakov a študentov.

Škola aktívne informuje žiakov a študentov o možnostiach a príležitostiach, ktoré v rámci nej majú, ako aj o možnostiach participácie.

Škola vytvára možnosti pre dobrovoľníctvo a dobrovoľnícke, filantropické či charitatívne aktivity žiakov a študentov.

Škola poukazuje na pozitívne príklady žiakov a študentov, ktorí sa aktívne zapájajú do života v nej.

Škola pravidelne oceňuje žiakov a študentov za úspechy a prínos v jej rozvoji, nielen za dosiahnuté vzdelávacie úspechy.

Škola si pripomína Medzinárodný deň detí (1. jún), Medzinárodný deň mládeže (12. august), Medzinárodný deň študentstva (17. november), Svetový deň detí (20. november).

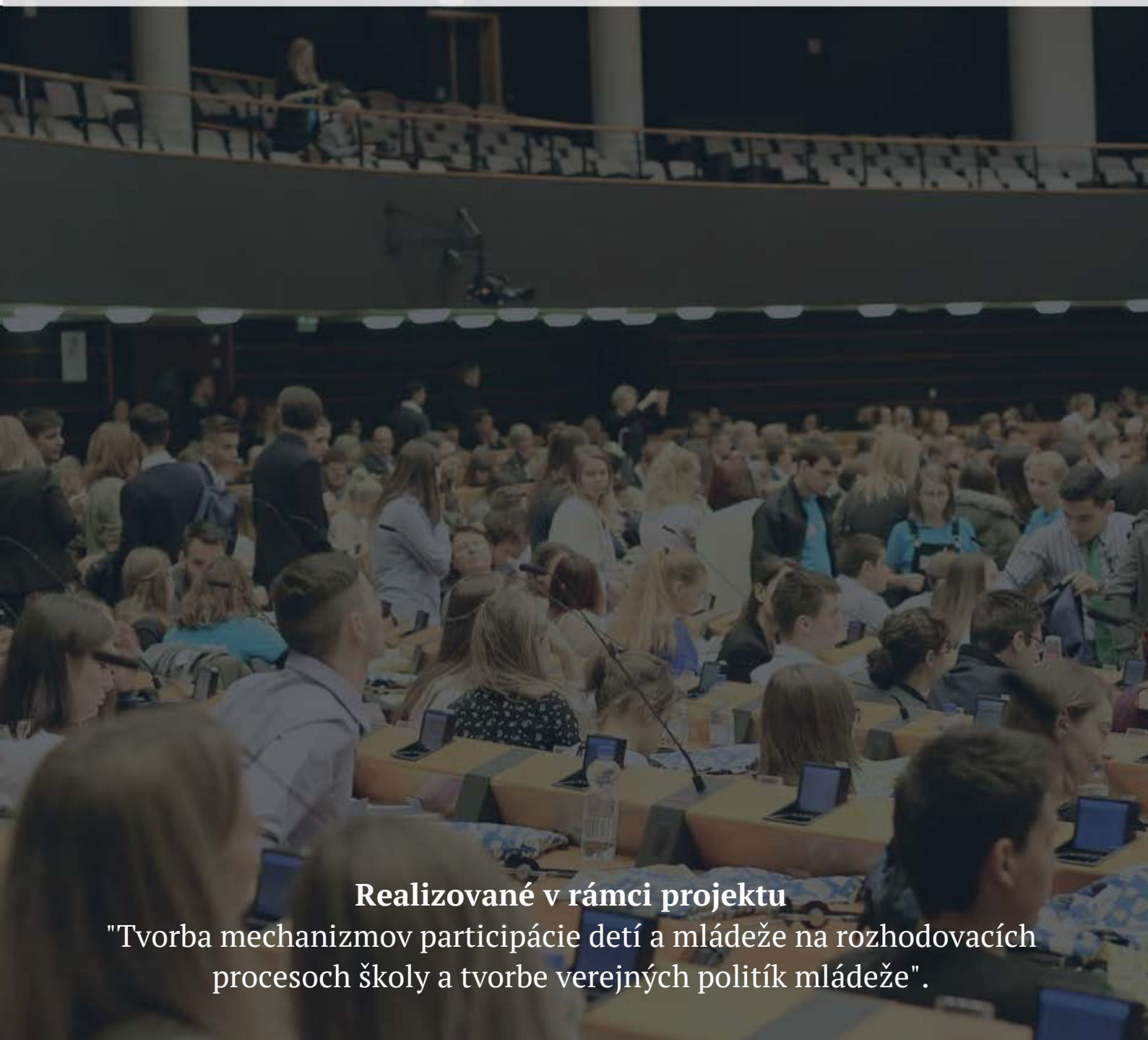
Škola aktívne podporuje angažovanosť žiakov a študentov v miestnej komunite a samospráve, či v širšom spoločenskom kontexte. Žiakom a študentom umožňuje účasť na týchto aktivitách a podujatiach, chápe ich ako prospešné a rozvojové z pohľadu žiakov, študentov i spoločnosti.

Škola umožňuje organizovať aktivity komunitného charakteru vo svojich priestoroch a v rámci možností je ich spoluorganizátorom, pričom do realizácie zapája aj samotných žiakov a študentov.

Škola a zastupiteľské štruktúry žiakov a študentov spolupracujú so samosprávou a jej zastupiteľskými štruktúrami pre podporu participácie detí a mladých ľudí.

Škola sa spolu so žiakmi a študentmi zúčastňuje verejného diania v komunite a samospráve, kde pôsobí, aktívne sa zapája do aktivít, podujatí a pod.

Súčasťou prepojenia školy so širšou komunitou a samosprávou sú aj aktivity medzigeneračného charakteru, v ktorých žiaci a študenti školy zohrávajú rovnocennú úlohu s ostatnými občanmi.

Realizované v rámci projektu

"Tvorba mechanizmov participácie detí a mládeže na rozhodovacích procesoch školy a tvorbe verejných politík mládeže".

Operačný program
**Efektívna
verejná správa**

Európska únia
Európsky sociálny fond